

Till Famnas medlemmar

Följande text inlämnades till DN som inlägg i debatten om utdelning av ekonomisk vinst från privata företag. DN valde att göra den till underlag för en nyhetsartikel, publicerad torsdagen den 6.8.09.

Frågan om den ekonomiska vinstens betydelse och andra grundläggande idé-och värdefrågor kring våra verksamheter diskuteras vi Famnas idéseminarium den 12-12.11.09.

Sju av tio säger nej till privat vinstutdelning inom vård och social omsorg.

Vilken roll spelar ekonomisk vinst för att producera välfärdstjänster och till vad skall den kunna användas? Frågan har aktualiserats inför den socialdemokratiska partikongressen. Förslag finns både för och emot begränsning av vinstutdelningar.

När allmänheten ställs inför frågan om den som bedriver vård och omsorg skall kunna dela ut ekonomisk vinst på samma sätt som andra företag svarar sju av tio nej. I en undersökning Famna låtit göra finns det en klar majoritet inom varje åldersgrupp, varje yrkeskategori och boendeort och utbildningsnivå som vill att ekonomisk vinst skall återinvesteras. (NOVUS, 3-5.6.09, se vidare www.famna.org¹)

Det gäller också oberoende av partisympatier, förutom fp där 40% kan tänka sig en utdelning. Sex av tio tror också att det är stor skillnad mellan offentliga utförare, ideella organisationer och privata företag hur man bedriver vård och omsorg.

Siffrorna antyder en betydande skepsis till ekonomisk vinst som drivkraft inom vård och omsorg men undersökningen visar samtidigt på en stor öppenhet inför att ideella organisationer, kooperativa företag och privata företag bedriver vård och omsorg. Men man vill att skattemedel avsatta för att driva vård, (skola) och omsorg används för detta.

Som företrädare för non-profit inom vård och social omsorg ser Famna det ideella syftet som den viktigaste drivkraften för våra medlemsorganisationer att arbeta innovativt, höja kvalitetsribban och utmana offentliga och privata konkurrenter. För att kunna nå dessa syften måste verksamheterna drivas affärsmässigt sunt och med vinst, som återinvesteras i verksamhetsutveckling. Ekonomisk vinst är aldrig målet för verksamheten och är ensamt ofta upplevd som ett alltför snävt mått på de värden vi skapar.

¹ http://www.famna.org/pdf/Novus_Famna09.pdf

Varje dag, året runt producerar stiftelser, ideella föreningar, kooperativa företag och aktiebolag vård och omsorg med olika idéer och inriktningar. Man kan kalla det för ett företagande på ideell grund eller social ekonomi. I många länder utgör denna sektor merparten av välfärdstjänsterna. Det är således fullt möjligt att bedriva vård och social omsorg i stor skala och av god kvalitet utan att vinstutdelning och privat förtjänst är den centrala drivkraften.

Vi delar inte ståndpunkten att drivkraften till vinst och ägarutdelning är avgörande för att öka välfärden och därmed skapa ett större värde för användare och skattebetalare (Jonny Munkhammar, Välfärdsvinsten, Timbro 2009). Det framstår som okunnigt och alltför snävt att bortse från människors vilja och förmåga till ansvar och engagemang av andra skäl än ekonomisk vinst.

Stadsmissionerna, Psoriasisföreningen i Stockholm, Stockholms sjukhem Bräcke diakoni och Solåkraby är några av de många, non-profit organisationer vilka sedan länge bedriver offentligt finansierad vård och social omsorg utifrån sina grundläggande idéer och uppgifter, innovativt och med god kvalitet. Tillsammans med en rad andra allmännyttiga och ideella organisationer redovisar de en samlad ekonomisk tillväxt på ca 35% under åren 2003-2008. De har länge berikat svensk vård och omsorg, de har lyft fram och visat på angelägna frågor för olika grupper. Det har skett med stor medvetenhet om vikten av en god ekonomi och man har investerat de medel man har i verksamheternas vidareutveckling.

Det finns ett politiskt ansvar för att lagar och regler, upphandlingar och ersättningssystem utformas så, att fler organisationer och företag kan utveckla och bedriva offentligt finansierade välfärdstjänster. Regeringen har i en överenskommelse med ideella organisationer och kooperativa företag samt Sveriges kommuner och landsting uttryckt sin vilja att mer av vård och omsorg kan bedrivas av ideella föreningar, stiftelser och kooperativ. Regeringen redovisade också i direktiven till valfrihetsutredningen sin uppfattning att dess förslag inte fick riskera en utveckling av en utveckling mot oligopol. Vi instämmer i detta. Samtidigt som vi föreslår att en betydligt större del av vård och omsorg bedrivs av andra än kommuner och landsting vill vi varna för att några få, mycket kapitalstarka bolag får en dominerande roll. Vår uppfattning är att den inställningen också finns bland mindre privata bolag och inom kommuner och landsting.

Att sju av tio vill att vinst inom vård och omsorg skall återinvesteras men att man samtidigt har förtroende för privata företag och allmännyttiga ideella organisationer är en viktig utgångspunkt för hur välfärdspolitiken skall utformas. Att genomföra begränsningar av vinstutdelning kan vara ett inslag i en sådan politik som i övrigt måste inriktas på att utveckla vård och omsorg, oavsett driftsform, som bedrivs av andra skäl än att kunna dela ut uppkommen vinst. Vår erfarenhet är att allt fler intresserar sig för av en sådan utveckling.

Vi förutsätter att de politiska partierna, på riksnivå liksom inom kommuner och landsting, tar med den redovisade inställningen till ekonomisk vinstutdelning i utformandet av sina kommande välfärdsprogram.

*Per Eckerdal, styrelseordförande Famna
Lars Pettersson, generalsekreterare Famna*